

Goede dokter denkt na over zijn functioneren

Myra van Zwieten is huisartsgeneeskundige en directeur van De Goede Werker.

Zaak Tuitjenhorn

Het verslag van de co-assistent getuigt van een gezonde opvatting over hedendaags professioneel handelen van artsen.

Professionele verantwoordelijkheid begint bij jezelf. Dat heeft deze co-assistent goed begrepen. ('Na drie ampullen vroeg ik hoeveel er nog moesten. Hij zei: allemaal. Ik zei: dan vermoord ik hem. Hij zei: we helpen hem gewoon naar de lieve heer. Ik zei: dat doe ik niet, doe jij het verder maar.') Uit dit verslag klinkt de stem door van een co-assistent die niet alleen openlijk van mening verschilt met haar opleider, maar daar ook concrete consequen-

ties in haar gedrag aan verbindt. Dit getuigt van een houding waarin ze zelf verantwoordelijkheid neemt voor haar eigen handelen en is in die zin zonder meer professioneel te noemen.

Er zijn vele opvattingen en theorieën over professionaliteit. In de huidige medische opleidingen wordt het begrip veelal gerelateerd aan het zogeheten CanMEDS-model, ontwikkeld vanuit de gedachte dat de moderne dokter in maar liefst zeven rollen deskundig dient te zijn. Naast de rol van medisch expert dienen studenten geneeskunde en artsen in opleiding zich tegenwoordig onder meer te bekwamen in de rol van communicator, samenwerker en professional.

Kern van het moderne onderwijs in medische professionaliteit is de reflectie op het eigen handelen. De huidige generatie wordt daarbij opgeleid vanuit het idee dat 'de' goede dokter niet bestaat. Juist omdat iedereen verschilt is het belangrijk, zo leren zij, om zelf te ervaren hoe ze als professional met diverse situaties van de beroepsbeoefening omgaan. Het idee van reflectie is dat ze die ervaring niet alleen ondergaan, maar dat ze

ook bewust stilstaan bij wat die ervaring met ze doet en wat ze daarvan kunnen leren.

Het leren luisteren naar eigen gevoelens, inclusief lastige en tegenstrijdige emoties, hoort ook bij professionaliteit. ('Hij zei toen: nou je staat helemaal te trillen, wat vind je hier nou van? Dus ik vertelde dat ik het heel heftig vond en dat dit niet mocht.') De formele richtlijn (Raamplan Artsopleiding 2009) stelt hierover: 'De juist afgestudeerde arts heeft de bekwaamheid op het eigen handelen in de medische praktijk te reflecteren, in relatie tot de eigen gevoelens en cognities; te reflecteren op het eigen functioneren in moeilijke, indrukwekkende of schokkende situaties'.

Reflecteren op je eigen handelen heeft alleen zin als je ook bereid bent over deze reflecties het gesprek aan te gaan. In de opleiding oefenen aankomende dokters daarom met verschillende manieren om hun eigen overwegingen bespreekbaar te maken. Het schrijven van persoonlijke essays stimuleert hen bijvoorbeeld in het stilstaan bij eigen gedachten én gevoelens. Ook in hun stages leren studenten hun persoonlijke observaties

serieus te nemen. Wat valt hun op? Wat zien ze feitelijk en wat zijn hun gedachten, gevoelens en overwegingen daarbij? Wat kunnen ze daarvan leren? Het nabespreken van dergelijke reflecties in kleine groepjes leert hun nadenken over hun eigen professionaliteit.

Het is tegen deze context dat we het verslag kunnen lezen. ('Toen we uiteindelijk weer terug in de auto zaten zei ik hem dat ik geleerd had dat dit niet zo mag.') Deze co-assistent is opgeleid vanuit het idee dat haar eigen inschatting ertoe doet en dat ze hierover redelijkerwijs het gesprek kan aangaan. Niet alleen achteraf, bijvoorbeeld in intervisie met andere co-assistenten op het opleidingsinstituut, maar ook direct 'op de werkvloer', op het moment dat de betreffende situatie zich voordoet, met degenen die daar direct bij betrokken zijn, zoals de huisartsopleider.

In het onderwijs in professionaliteit is paradoxaal dat studenten eveneens moet worden geleerd dat ze bepaald gedrag niet moeten áfleren. In een interview (NRC, 1 nov 2008) over het professionaliteitsonderwijs in het AMC werd dit als volgt verwoord: 'De gemiddelde eerstejaarsstudent heeft

oog voor de problemen van de patiënt, is empathisch en betrokken. Maar veel artsen zijn dat vermogen onderweg kwijtgeraakt.' Klaarblijkelijk heeft deze co-assistent in de vijf jaar opleiding die zij reeds heeft doorlopen een gezond gevoel bewaard voor wat wel en niet gepast is. ('Onze patiënt was inderdaad overleden. Hij hield zijn hand omhoog naar mij en zei: sla dan, een high five. Toen heb ik dat maar gedaan.')

De menselijke maat moet terug in de zorg. Deze oproep klinkt steeds vaker, van patiëntenbewegingen tot specialistenorganisaties. Voor het werken aan een menswaardige zorg ligt een belangrijke verantwoordelijkheid bij de individuele professionals. Zij zijn het die de inhoud van de zorg feitelijk vormgeven. Een goede dokter is iemand die zich laat aanspreken op zijn of haar eigen opvattingen over goede zorg.

In de huidige medische praktijk is deze manier van aanspreken nog verre van vanzelfsprekend. De generatie die nu wordt opgeleid zal een belangrijke rol spelen bij de hiervoor noodzakelijk cultuurverandering. Laten we hun inbreng daarom van harte koesteren.